

és nevelőnképző intézet tanári testülete igazgatójának, K. Thuránszky Irénnek negyedszázados működésének emlékére s a házi ünnep valószínűleg országos ünnepéllé alakult, amidőn az ünnepeltnek valamennyi tisztelője részt kívánt venni benne. Az első üdvözlő *Berzeviczy Albert* vallás- és közoktatásügyi miniszter volt, a ki az ünnepre kitűzött időben épen miniszteri tanácskozásban lévén elfoglalva, még azt megelőzőleg személyesen kereste föl és üdvözölte az ünnepeltet. Az ünnepély d. e. 11 órától folyt le az intézet dísztermében, az ünnepelt előljáróinak, volt és jelenlegi tanítványainak, intézeteknek, országos egyesületeknek részvételével; ez utóbbiak között a Magyar Pædagogiai Társaság nevében *Fináczy* elnök üdvözölte Thuránszkyt, mint a Társaságnak rendes és alapító tagját. Délután a volt tanítványok művészi színvonalú hangversenye, este társasvacsora fejezte be az ünnepet. Thuránszky Irén Kőszegen kezdte meg tanítói működését, ahonnan néhány év múlva Zirzen Janka mint kedves és kitüntetett tanítványát meghívta a polgáriskolai tanítónőképző intézet gyakorló iskolájához. Itt a központban tevékeny részt vett az iskolai közéletben, eszes, tapintatos, de határozott egyéniségével minden ismerőjének becsülését kiérdemelve úgy, hogy amidőn 1890-ben még fiatalon elhivatott a II. kerületi tanítónő- és nevelőképző intézet igazgatójává, mindenki megnyugvással vette, hogy e fontos állás betöltéséről a kormány így gondoskodott. Azóta teljes mértékben beváltotta a kinevezetéséhez fűzött reményeket s mostani jubileumát tisztelőinek azon őszinte kívánságaitól körülvéve ünnepelte, hogy áldásos tevékenységét még sokáig hasznosítsa intézete s a magyar iskolaügy érdekében.

HAZAI IRODALOM.

Pecz Vilmos, Ókori Lexikon. Budapest, Franklin-Társulat. Első kötet A—L. 1902. Második kötet M—ZS. 1904.

A múlt év október havában fejezte be Pecz Vilmos nyolc évi munka után az Ókori Lexikon szerkesztését, s ezzel olyan munkával gyarapította a mi tudományos és iskolai irodalmunkat, amelyre méltán büszkék lehetünk. Ami első sorban megkülönbözteti az Ókori Lexikont a német Lübker-féle Realexikon-tól, a mely sok tekintetben mintája, de mindenesetre szülőoka volt a mi lexikonunknak, az, hogy nagyobb terjedelmű, újabb keletű, s így a kutatások legújabb eredményeit is felhasználhatta, illusztrációkban jóval gazdagabb, kiterjeszkedik a magyar vonatkozású régiségekre és tekintettel van a classica philologia magyar művelésére. Nem hagyhatjuk szó nélkül azt sem, hogy az egyes cikkek mellett bő bibliographiai utalásokat találunk, a melyek

természetesen nem lehetnek kimerítők és nem is akartak ilyenek lenni, a mint ezt P. az első kötet előszavában előre jelezte volt, de úgy vannak megválasztva, hogy az olvasó az adott nyomokon haladva, könnyen teljessé egészítheti ki a bibliographiát. E tekintetben különösen kiemeljük Mangold Lajos történelmi tárgyú cikkeit, amelyek e mellett nem fordítások, hanem az újabb kutatásoktól szolgáltatott anyag önálló átdolgozásai. *Minthogy a magyar vonatkozású római régiségekről eddig csak folyóiratokban és szakmunkákban találhatunk felvilágosítást, nagy szolgálatot tesz a lexikon, melyben a Kuzsinszky Bálinttól megállapított hungaricum-cikkek száma 121.* Remélhetjük, hogy a külföld is felfogja használni e tekintetben a mi lexikonunkat.

A lexikonnak első sorban nagy hasznát veszik a középiskolai tanárok és a tanári pályára készülők, a kik a classica philologia valamely szakával vagy az ókori történelemmel foglalkoznak, de haszonnal forgatja majd e munkát minden művelt ember, aki felvilágosítást keres az ókor valamely mozzanatáról. Tévedés volna hinni, hogy az Ókori Lexikon csakis gimnáziumok könyvtárába való. Minthogy az ókor ismerete kisebb-nagyobb mértékben minden középiskolának, polgáriskolának, de még a népiskolának is tárgya, kívánatos, hogy az Ókori Lexikon ne hiányozzék ezen iskolák könyvtárából sem. Most, a mikor országsszerzte mozgalom indult meg könyvtárak szaporítására és megteremtésére, figyelmen kívül nem hagyható e lexikon, mint azon egyjettlen munka, amely megbízható felvilágosítást nyújt Magyarország területének kulturális állapotáról a római császárság korában. Kívánatos volna, hogy a lexikont a középiskolák felsőbb osztályainak tanulói is mennél szorgalmasabban használják; csak attól tartunk, hogy a munka nagy ára akadályul fog szolgálni megfelelően nagy elterjedésének. Én addig is, míg a könyv tetemesen leszállított áron nem lesz kapható, hogy azt minden bölcsész-hallgató, aki a classica philológiát hallgatja, megszerezhesse, szeretném látni azt, hogy ez a könyv a gimnázium minden osztályában közhasználatra ki legyen téve. A szerkesztő a második kötethez adott előszavában azt mondja, hogy szerette volna az Ókori Lexikont a classica philologia lexikonává kibővíteni különösen azért, hogy kiterjeszkeskedhetett volna a középis és újkori görög és latin philológiára, a melyet ő egész helyesen a classica philologia integrál részének mond. Én e felfogással szemben inkább azt szerettem volna, ha egy második kiadás inkább rövidítve csak azt az anyagot venné fel, amely a latin és görög nyelv tanításához a középiskolában szükséges. Egy ilyen rövidebb kiadás mindenestre jóval olcsóbb lévén, sokkal nagyobb körben terjedhetne el a középiskolai tanulók között, akiknek pedig tényleges szükségük van

egy ilyen fajta lexikális műre. Tény az, hogy a gimnáziumba járó tanulónak nem áll rendelkezésére oly segédkönyv, amely az ókor régiségeire, irodalmára és mythológiájára egyaránt terjed ki. Már pedig az ötödik osztálytól kezdve minduntalan szükség van majd mythológiára, majd irodalomtörténetre, majd régiségekre. A mai két kötetes Ókori Lexikon, hiába, sok pénzbe kerül, nem mondom épen hogy drága, mert tényleg sokat nyújt, de kevés tanuló lesz abban a helyzetben, hogy erre a könyvre 38 koronát adhasson ki. Egy ókori lexikon — a középiskolák használatára — minden esetre olyan dolog, melynek keresztülvitelével érdemes volna komolyan foglalkozni. Ha a kiadóhivatal azonban hajlandó volna a könyv árát oly módon leszállítani, hogy annak beszerzése nem kerülne oly nagy áldozatba, akkor elérhető volna belátható időn belől az is, hogy a könyv második kiadást érne. A lexikon jutalmi könyvnek, mint a milyeneket szoktunk az év végén egyes tanulóknak adni, nagyon alkalmas. Ha arról volna szó, hogy ez jutalmul adassék, amellettnél, hogy azt lehetőleg már ötödik osztályos tanulók kapják, vagy olyan érettségi vizsgálatot tettek, akik classica philologiai pályára készülnek. Ha a miniszterium ily módon minden évben 300 példányt juttatna tanulóknak kezébe, bizony nagy szolgálatot tenne minden irányban. Azon ellenvetéssel szemben, hogy a könyvben van sok olyan dolog is, ami serdülő gimnáziumi tanulóknak szeme elé nem való, megnyugodhatunk. A Pallas lexikon, a tudomány színvonalán álló történelmi munkák, az akadémia könyvkiadó vállalatában megjelent könyvek és sok-sok más sem készült ad usum delphini és mi ezért eltíltuk-e ezeket a könyveket az ismereteit kibővíteni akaró, olvasni szerető és törekvő ifjúságtól? Kissé veszedelmessé válnék a pruderia és felette korlátolt.

Hogy visszatérjek a dolog lényegére, kívánom, hogy ez a könyv a mi középiskoláinkon segédkönyv gyanánt szerepeljen, még pedig, ha már jutalomkönyvül egyeseknek nagy ára miatt nem adhatjuk, legalább úgy, hogy az minden felső osztályban hozzáférhető legyen. A fent említett Lübker Reallexikon tényleg ilyen könnyen megszerezhető segédkönyve a német tanulónak. Amint sikerült nekünk az utóbbi évtizedek alatt sok német kiadványt kiszorítanunk a magyar könyvpiacról, úgy feladata volna az ókori lexikonnak kiszorítani a Lübker Magyarországból; pedig tapasztalatom, hogy ez a különben igen jó és derék munka eléggé el van terjedve nálunk a klasszika filologia iránt érdeklődők között, de még tanulók és bölcsészhallgatók között is.

Hogy pedig a munka megérdemli azt, hogy elterjedjen mindenfelé, annak bizonyítására legyen szabad ráutalnom arra, hogy a szerkesztő nagy körültekintéssel választotta meg munkatársait. Az utolsó évtizedekben egyetemeink igen derék filologusokat képeztek ki, akik

egészen egyéni hajlamuknak engedve át magukat, a filológiának egyik vagy másik ágára vetették magukat. Maga a szerkesztő a görög dráma-irodalomnak és az újabb görög irodalomnak mezején nagy munkásságot fejtett ki, Kuzsinszky Bálint a pannoniai régiségekkel foglalkozik nagy előszeretettel, Némethy Géza Vergiliusnak, az elégikusoknak, satíráköltőknek ismerője és magyarázója, Latkóczy Mihály a mythológiában tett nagyobb terjedelmű tanulmányokat, Láng Nándor az ókori művészetekkel foglalkozik nagy előszeretettel és mindezek, s ezeken kívül számosan, akik közül különösen Finály Gábort, Vári Rezsőt, Hornyánszky Gyulát, Gyomlay Gyulát, Cserép Józsefet, Schilling Lajost és Geréb Józsefet említjük meg, hosszú tanulmányozásuk és kedvenc foglalkozásuk eredményét tették le ebben a munkában.

Annak, aki a lexikon cikkeinek értékéről akar képet alkotni magának, ajánljuk, hogy párhuzamba állítsa a Pecz-féle és Lübker-féle Lexikon egyes cikkeit, mint a Róma cikket, melynek szerzője Finály Gábor, az Olympia, Szobrászok és Theatrum cikket Láng Nándortól, a Pannonia és az ezzel összefüggő cikkeket Kuzsinszky Bálinttól, a Latkóczy Mihálytól való cikkeket a Mythológiáról, Zeusról stb.

Egyes cikkek, mint például Finály Gábor cikke Rómáról, oly terjedelmesek, oly nagy készultséggel vannak megírva, hogy valóságos monografiáknak vehetők, amelyeket érdemes volna külön lenyomatban, mint önálló munkákat kiadni.

Ami a lexikon kiállítását illeti, arról is csak dicsérettel emlékezhetünk meg. A papíros, a nyomás, az illusztrációk, még pedig úgy a szöveg közé nyomott illusztrációk, mint a külön mellékelt táblák kifogástalanok. A nyomás nagy, a címszók feltűnően vannak nyomva. Itt csak egy kifogásom van. Kissé nehéz az egy címszó alatt összefoglalt több cikk kezdetének megtalálása. Aki Ciceroról akar olvasni, annak a Tulliusok között szemmegezőltető munkával kell kikeresni a 7. számot, amely alatt találja a szónokról szóló cikket. A Pompeji címszó alatt csak római szám által és új kikezdéssel van megkülönböztetve a város (I) és a gens Pompeia (II). Minthogy lexikonnál fontos, hogy a keresett felvilágosítást gyorsan lehessen megtalálni, jó lett volna a nehézkes eligazodás könnyítésére a számokat és alcímeket vastag betűkkel kiszedni, a margóra is kitenni vagy a lap felső részén vagy alján útbaigazító címszavakat nyomtatni; e tekintetben a mi kiadóink tanulhatnának a berlini Langenscheidttől, akinek kiadványai valóságos mesterművei az áttekinthetőségnek.

Schmidt Márton.